

УДК 793.31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-4-12>**Євгенія ФІЛІМОНОВА-ЗЛАТОГУРСЬКА,**

orcid.org/0000-0001-7588-8209

аспірантка кафедри режисури та хореографії

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) geniya.zlata@ukr.net

НАРОДНЕ ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО В КУЛЬТУРНОМУ ФРОНТІ УКРАЇНИ

Багатогранність та самобутність української національної культури неможливо уявити без її духовної складової, одним з елементів якої є хореографічне мистецтво. Народний танець, як періоджерело хореографічного мистецтва є об'єктом збереження народних традицій, безцінним духовним надбанням, що реалізує трансляторну функцію у культурному житті українців. Еволюція українського танцю, його історична трансформація у народно-сценічне хореографічне мистецтво сформувала умови для функціонування великої кількості аматорських та плідної діяльності професійних хореографічних колективів, створення та функціонування Національної хореографічної спілки України, в тому числі і діяльності її обласних осередків по всій території України.

Дослідження народного хореографічного мистецтва у період активної Європейської інтеграції стало важливим питанням у збереженні національної української культури і надважливим завданням для усієї мистецької спільноти в останні десятиліття. Багато наукових досліджень за цей час було проведено з вивчення народного танцю українських регіонів, що формують водночас єдине, але багатогранне, різноманітне за стилістикою народне хореографічне мистецтво України. Ці дослідження підтверджують його зв'язок з національними українськими традиціями, демонструють унікальність українського народного, народно-сценічного танцю, як елементів духовної культури, її неповторність та ідентифікацію у світовому культурному просторі через унікальні зразки народно-сценічного танцю.

Надзвичайно складним періодом випробувань для хореографічного мистецтва став період 2022 – початку 2023 років. В історичній хронології досить короткий період часу надав децю нових особливостей мистецькому життю нашої держави. Починаючи з 24 лютого 2022 року культурне життя України набуло нової ознаки, що отримала назву «Культурний фронт», як супротив війні через мистецтво. Активна діяльність митців різних регіонів України, що долучилися до культурного фронту зробила свій значний внесок у підтримку, популяризацію та творення сучасної української культури. Місце та значення народних хореографічних колективів у діяльності культурного фронту України, потребує окремого наукового дослідження.

Ключові слова: народний танець, хореографічне мистецтво, культура України.

Yevheniia FILIMONOVA-ZLATOHURSKA,

orcid.org/0000-0001-7588-8209

PhD student at the Department of Directing and Choreography

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) geniya.zlata@ukr.net

FOLK CHOREOGRAPHIC ART IN THE CULTURAL FRONT OF UKRAINE

The versatility and originality of Ukrainian national culture cannot be imagined without its spiritual component, one of the elements of which is choreographic art. Folk dance, as the original source of choreographic art, is an object of saving of folk traditions, a priceless spiritual heritage that realizes a transference function in the cultural life of Ukrainians. The evolution of Ukrainian dance, its historical transformation into folk stage choreographic art created the conditions for the functioning of a large number of amateur ensembles and effective activity of professional choreographic collectives, the creation and functioning of the National Choreographic Union of Ukraine, including the activities of its regional centers throughout the territory of Ukraine.

The study of folk choreographic art during the period of active European integration has become an important issue in the saving of national Ukrainian culture and an important task for the entire artistic community in recent decades. During this time, many scientific studies were conducted on the study of the folk dance of Ukrainian regions, which at the same time create a single, but versatility, stylistically diverse folk choreographic art of Ukraine. These researches confirm its connection with national Ukrainian traditions, demonstrate the uniqueness of Ukrainian folk, folk-stage dance as elements of spiritual culture, its uniqueness and self-identification in the world cultural space through unique examples of folk-stage dance.

The period of 2022 – early 2023 was an extremely difficult period of tests for choreographic art. In the historical chronology, a fairly short period of time gave some new features to the artistic life of our country. Starting from February 24,

2022, the cultural life of Ukraine acquired a new feature, which was called the “Cultural Front”, as a resistance to the war through art. The active activity of artists from different regions of Ukraine who joined the cultural front made a significant contribution to the support, popularization and creation of modern Ukrainian culture. The place and significance of folk choreographic collectives in the activity of the cultural front of Ukraine requires a separate scientific study.

Key words: folk dance, choreographic art, culture of Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасна українська культура формується під впливом соціально-економічних, політичних процесів воєнного часу, що характеризується переоцінкою минулого, його переосмисленням. Мистецтво рефлексує, українські митці своєрідно демонструють спротив, відображуючи його у своїй творчій діяльності. Народне хореографічне мистецтво дотичить по своїй суті українських звичаїв, народних традицій, воно якнайкраще відображає характер українського народу. Тому саме в діяльності народних хореографічних колективів можна простежити прояв національної самосвідомості, рушійну силу культурного фронту. Дослідження діяльності творчих колективів народного танцю, специфіку їх діяльності в умовах воєнного стану потребує наукового дослідження.

Аналіз досліджень. Усвідомлення народного хореографічного мистецтва як важливого носія національної традиційної культури України нерозривно пов'язано із суспільними процесами, що відбуваються сьогодні в державі. Народний танець є тим джерелом відродження української самобутності, яке в сучасних умовах воєнного стану набуває значення однієї із рушійних сил культурного фронту України. Українське танцювальне мистецтво, його місце та значення в українській культурі висвітлено у багатьох працях українських наукових дослідників. Серед них можна зазначити праці В. Нечитайла (Нечитайло, 2017: 88–93), В. Дорошенка (Дорошенко, 2013: 150–158), М. Цапяка (Цапяк, 2019: 158–163), С. Куценка (Куценко, 2019: 861–866) та багатьох інших. Але варто проаналізувати значення діяльності творчих хореографічних колективів, які завдяки мистецтву народного танцю демонструють новітню ознаку сучасної української культури у якості потужного культурного спротиву українського суспільства проти російської агресії на території України.

Мета статті – дослідити результати діяльності творчих колективів народного танцю в сучасному українському культурному фронті.

Виклад основного матеріалу. Довоєнний період сучасної України 2020–2022 років охарактеризувався суттєвим спадом активності у діяльності ансамблів народного танцю Вінниччини, що спричинили карантинні обмеження, які вводи-

лися на території Вінниччини у зв'язку з пандемією COVID-19. Це призвело до того, що більша частина творчих хореографічних колективів як аматорських, так і професійних не мала змоги працювати систематично в очному режимі. Так, у зв'язку із оголошенням 15 листопада 2021 року у Вінницькій області «червоної карантинної» зони, встановлювалася заборона на проведення масових заходів. Відвідування концертних виступів Вінницької обласної філармонії ім. М. Д. Леонтовича, на базі якої провадить свою діяльність Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля», з 18 листопада 2021 року було дозволено виключно за наявності зеленого паспорту вакцинації, довідки про негативний результат тестування методом ПЛР, чи одужання особи від COVID-19. Однак, концертні виступи, що планували провести вже 23 і 25 листопада було перенесено на невизначений термін (До «червоної» зони карантину переходить ще одна область). Дитячі аматорські колективи народного танцю, специфікою діяльності яких є ансамблева форма, змушені були перейти на нову, малоефективну дистанційну форму проведення занять. Вимушено була припинена репетиційна та концертна діяльність більшості творчих аматорських колективів. Серед них були і найпочесніші колективи Вінниці: Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість» та Народний ансамбль танцю «Барвінок». Отже, відбулося зниження рівня активності мистецької хореографічної спільноти у культурному житті Вінниці.

Лютий 2022 року приніс нові випробування для українців. Військова російська агресія проти України спричинила стрімкий суспільний опір, та потужну рефлексію мистецької спільноти зокрема, розпочалася мистецька боротьба за збереження української незалежності. Патріотичний код, що історично закладений у народному танці, безумовно знайшов свій прояв у активній діяльності ансамблів народного танцю. Зокрема, це проявилось у організації концертних виступів на підтримку Збройних сил України. Так Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість» на протязі 2022 року організував гастрольний тур, під час якого учасники дитячого колективу відвідали 10 країн Європи, взяли участь у більш ніж десяти міжнародних фестивалях та проектах. А вже у грудні 2022 року ансамбль

«Радість» вирушив до Польщі у Малопольське воєводство з концертами подяки за підтримку України (Вінницький ансамбль танцю «Радість» виступав з концертами подяки у Польщі). Лише у Фінляндії, протягом 8 фестивальних днів ансамбль дав виступи у 16 концертах. Завдяки концертним виступам, що продемонстрував колектив було зібрано та перераховано на підтримку Збройних Сил України 53,5 тисячі гривень, було також передано продукти харчування та теплий одяг на фронт тому, хто цього потребував. Окрім цього ансамблем було здійснено надважливу місію – представлення української культури шляхом виконання народного танцю та співу, що підкорили своєю унікальністю іноземного глядача та донесення правдивої інформації світовому суспільству щодо війни в Україні (Вінницький ансамбль танцю «Радість» підкорив глядачів у Фінляндії).

Надзвичайно глибоким почуттям патріотизму сповнена діяльність Народного ансамблю танцю «Барвінок». Керівник колективу, Петро Бойко у своїй книзі «Ростити дітей щасливими» зазначає, що усе має бути сповнене патріотизмом, любов'ю та повагою до Батьківщини, але він вважає, що патріотизм це щоденна, кропітка праця, що полягає у людських цінностях таких як повага до батьків, у вихованні дітей, навчанні, тощо (Бойко, 2022: 319–320). Вже на початку квітня 2022 року колектив влаштував благодійні концерти для переселенців, що змушені були покинути свої домівки та переїхати у Вінницю у очікуванні перемоги. Підтримка морального духу кожного переселенця народним танцем та патріотичною піснею, створення душевного спокою були визначені основним завданнями серії концертів, що організував та провів творчий колектив «Барвінок» (У Вінниці народний ансамбль танцю «Барвінок» влаштовує концерти для переселенців).

У червні 2022 року ансамбль вирушив у тур Польщею, в рамках якого було проведено низку благодійних концертів у шести містах. В результаті цих виступів були зібрані кошти, що були відправлені на потреби ЗСУ та людей, що постраждали внаслідок війни в Україні. Окрім цього, між українською та польською сторонами були проведені переговори щодо надання волонтерської гуманітарної допомоги населенню України. Надзвичайно потужною моральною підтримкою стали виступи ансамблю і для українських переселенців, що змушені були виїжджати до Польщі через війну. В листопаді 2022 року Народний ансамбль танцю «Барвінок» вирушив у «Тур подяки» під патронатом Сергія Моргунова, який став третім по рахунку за 2022 рік. Так у Литві

у міському палаці культури міста Паневежис, що є містом-побратимом Вінниці відбувся великий сольний концерт «Барвінок», під час якого учасники колективу продемонстрували неймовірні виступи та красу українського народного танцю, запал та артистизм юних танцівників (Народний ансамбль танцю «Барвінок» (Вінниця)).

Плідно працює на культурному фронті відомий вінницький ансамбль народного танцю «Квіти Поділля», що 27 червня 2022 року брав участь у концерті, присвяченому відкриттю II-ї зміни в оздоровчому центрі «Я – Маріуполь. Родина». Ансамбль разом з іншими творчими колективами ЗК МПМ «Зоря» та іншими колективами міста Вінниці намагалися створювати добру, позитивну атмосферу для глядачів-мешканців з Маріуполя, що були змушені покинути свій рідний дім, рятуючись від війни.

Серед мистецької спільноти особливу ланку займають заклади мистецької освіти, що займають активну позицію в українському культурному фронті. Так, з 22 по 24 грудня 2022 року студенти 2,3 та 4 курсів хореографічного відділу Вінницького фахового коледжу імені М. Д. Леонтовича під керівництвом викладачів відділу: Людмили Кондюк, Устима Кондюк та завідувача цикловою комісією хореографічного відділу, Денисом Куликом, прийняли участь у благодійних культурно-мистецьких заходах для підтримки дітей з сімей внутрішньо переміщених осіб із Маріуполя, Херсона, Харкова, що були організовані за підтримки Управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації. Серед хореографічних постановок надзвичайним колоритом відрізнялася хореографічна постановка «Старий рік минає»; український костюм та енергетика народного танцю не залишила жодного байдужого серед присутніх (Хореографічний відділ ВФКМ. Різдвяно-новорічний виступ).

26 лютого 2023 року студенти хореографічного відділу у складі ансамблю сучасного танцю «Гротеск» взяли участь у святкових заходах «Дитинство без війни» в рамках проекту «СвітОвид» для дітей з Херсона, Харкова, Миколаєва, Чорнобаївки, Маріуполя, інших міст України, а також, вінничан! Хореографічна композиція «Пролог», що була виконана в українському стилі налаштувала усіх присутніх на переможний патріотичний настрій та віру у перемогу, а спільна вокально-хореографічна композиція із фольклорним гуртом «Мокоша» під керівництвом Юлії Васюк зарядила усіх присутніх неперевершеним настроєм (ВОЦК Щедрик. «Дитинство без війни»).

Аматорські колективи з різних районів Вінницької області також докладають чимало зусиль у боротьбі українських митців на культурному фронті. 12 лютого 2023 року в міському Будинку культури учні та викладачі Гніванської музичної школи брали участь у благодійному концерті «Кохання крізь сум та сльози». Серед учасників концерту варто відмітити Зразковий ансамбль танцю «Візерунки» під керівництвом Юлії Максименко. Зібрані з концерту кошти у розмірі 10600 грн передали на потреби ЗСУ.

Аналогічний благодійний концерт на підтримку Збройних Сил України був організований та проведений завдяки злагоженій роботі вихованців та викладачів Лука-Мелешківської дитячої школи мистецтв 24 грудня 2022 року. Теплий та сповнений патріотизму концерт відбувся за участі Зразкового хореографічного колективу «Крузе» під керівництвом Тетяни Солоненко. Учасники концерту не лише показали майстерність, а й зібрали кошти у розмірі 10629 гривень, які були передані на потреби ЗСУ. Також варто відмітити, що хореографічний колектив також брав участь в організації та проведенні патріотичного флешмобу, що відбувся в Лука-Мелешківській громаді, метою якого було продемонструвати життя кожного українця під час війни (Хореографічна студія «Крузе»).

Варто зазначити, що не тільки участь народних хореографічних колективів у закордонних гастрольних турах та виступи на підтримку переселенців створюють культурний фронт України. Сьогодні в умовах воєнного стану, що був введений Президентом України у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, діяльність творчих колективів, у тому числі, хореографічних, демонструє незламність українського народу. Колективи продовжують працювати, виховуючи підростаюче покоління у любові до культурних традицій через український народний танець. Тому участь у місцевих концертах, пропагування через народний танець українських традицій є засобом збереження національної культури та передачі її наступним поколінням. Так, у концертній програмі до Дня Соборності, що відбувся у Вінницькому технічному фаховому коледжі 22 січня 2023 року, за підтримки Департаменту гуманітарної політики

Вінницької облдержадміністрації взяли участь учасники ансамблю танцю «Вінничанка» під керівництвом Заслуженого діяча естрадного мистецтва, Людмили Шахової. Ансамбль привітав глядачів виконанням «Гуцульського танцю» та «Повзунцем», чим додав концерту національного колориту та створив атмосферу емоційного піднесення та патріотизму.

Любов до української культури через народний танець прививає своїм вихованцям Анастасія Мала, художній керівник зразкового аматорського хореографічного колективу «Гілея» села Гавришівка, що функціонує при закладі культури «Вінницька централізована клубна система». Колектив активно підтримує культурний фронт Вінниччини, у січні 2022 року прийняв участь у концерті Вінницького обласного Будинку культури учителя з нагоди Різдвяних свят. Серед народних танців таких як «Козачок», «Ой, мамо, люблю Гриця!» у репертуарі ансамблю з'являються нові хореографічні постановки на тематику війни, а саме хореографічна постановка «Мій тато – герой», що прославляє мужність та сміливість українських чоловіків, що боронять Україну під час російської військової агресії на території України. Надзвичайною відданістю керівника творчого колективу «Гілея» українській культурі та народному танцю, захоплюються вихованці колективу та їх батьки. Повага до традицій роду, свого коріння закладена у хореографічній композиції «Сила. Наша міць у корінні».

Висновки. Діяльність народних хореографічних колективів відіграє важливу місію у підтримці морального духу українського народу як на території України, так і за її межами під час війни. Народний танець, є однією з тих рушійних сил українського культурного фронту, яка не тільки привертає увагу світової спільноти до проблеми війни в Україні, але і виступає важливим засобом виховання патріотизму у підростаючого покоління українського народу. Високий рівень активності аматорських хореографічних колективів Вінниччини у підтримці культурного фронту створює передумови для популяризації народного танцю, розвитку хореографічного мистецтва регіону в цілому та формування активної громадянської позиції в українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко П. БАРВІНОК. Ростити дітей щасливими. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2022. 324 с.
2. Вінницький ансамбль танцю «Радість» виступав з концертами подяки у Польщі. URL: <https://www.vinnitsa.info/news/vinnits-kyu-ansambl-tantsyu-radist-vystupav-z-kontsertamy-podyaku-u-pol-shchi.html> (дата звернення 27.02.2023).
3. Вінницький ансамбль танцю «Радість» підкорив глядачів у Фінляндії. URL: <https://misto.vn.ua/culture/vinnickij-ansambl-tancyu-radist-pidkoriv-glyadachiv-u-finlyandii/> (дата звернення 26.02.2023).

4. ВОЦК Щедрик. «Дитинство без війни». URL: <https://www.facebook.com/shchedryk.vn/posts/pfbid0eysnNGDLnxn5YUhrnC8A3Y2iEK2Bumuh5Wxu7bc7NQ1WxTDVBiRzjPvxReYVZdGl> (дата звернення 26.02.2023).
5. До «червоної» зони карантину переходить ще одна область. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/15/novyna/suspilstvo/chervonoyi-zony-karantynu-perexodyt-shhe-odna-oblast> (дата звернення 27.02.2023).
6. Дорошенко В. Народно-сценічний танець як національне надбання хореографічної культури України. *Культура України*. 2013. № 43. С. 150–158.
7. Куценко С. Хореографічний фольклор України як засіб відродження національної культури суспільства. *Народознавчі зошити*. 2019. № 4 (148). С. 861–866.
8. Народний ансамбль танцю «Барвінок» (Вінниця). URL: <https://www.facebook.com/natbarvinok> (дата звернення 26.02.2023).
9. Нечитайло В. Народне хореографічне мистецтво України у соціокультурних умовах сьогодення. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Мистецтвознавство*. 2017. № 2. С. 88–93.
10. У Вінниці народний ансамбль танцю «Барвінок» влаштовує концерти для переселенців. URL: <https://today.vn.ua/u-vinnytsi-narodnyj-ansambl-tantsyu-barvinok-vlashtovuye-kontserty-dlya-pereselentsiv/> (дата звернення 26.02.2023).
11. Хореографічна студія «Круазе». URL: <https://www.facebook.com/hashtag/круазе> (дата звернення 26.02.2023).
12. Хореографічний відділ ВФКМ. Різдвяно-новорічний виступ. URL: <https://www.facebook.com/dance.vfkm/posts/pfbid02PzzwJceFFaN2NzEcZJ8J2BCMqLcbzMSmDYTHBmXqinuW7c4Fh2JU5uwHnTBH4z7bl> (дата звернення 26.02.2023).
13. Цапляк М. Народне хореографічне мистецтво Волині у контексті кроскультурної комунікації. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2019. № 32. С. 158–163.

REFERENCES

1. Boiko P. BARVINOK. Rostyty ditei shchaslyvymy. [BARWYNOK. Raise children happy]. Vinnytsia: TOV “TVORY”, 2022, pp. 324 [in Ukrainian].
2. Vinnytskyi ansambl tantsiu “Radist” vystupav z kontsertamy podiaky u Polshchi. [The Vinnytsia Dance Ensemble “Radist” performed thanksgiving concerts in Poland]. URL: <https://www.vinnitsa.info/news/vinnyts-kyu-ansambl-tantsyu-radist-vystupav-z-kontsertamy-podyaky-u-pol-shchi.html> (access date 27.02.2023) [in Ukrainian].
3. Vinnytskyi ansambl tantsiu “Radist” pidkoryv hliadachiv u Finliandii. [The Vinnytsia dance ensemble “Radist” conquered the audience in Finland]. URL: <https://misto.vn.ua/culture/vinnickij-ansambl-tancyu-radist-pidkoriv-glyadachiv-u-finlyandii/> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
4. VOTsK Shchedryk. “Dytynstvo bez viiny”. [VOTsK Shchedryk. “Childhood without war”]. URL: <https://www.facebook.com/shchedryk.vn/posts/pfbid0eysnNGDLnxn5YUhrnC8A3Y2iEK2Bumuh5Wxu7bc7NQ1WxTDVBiRzjPvxReYVZdGl> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
5. Do “chervonoi” zony karantynu perekhodyt shche odna oblast. [One more area is moving to the “red” quarantine zone]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/15/novyna/suspilstvo/chervonoyi-zony-karantynu-perexodyt-shhe-odna-oblast> (access date 27.02.2023) [in Ukrainian].
6. Doroshenko V. Narodno-stsenichni tanets yak natsionalne nadbannia khoreohrafichnoi kultury Ukrainy. [Folk stage dance as a national treasure of the choreographic culture of Ukraine]. *Kultura Ukrainy*. 2013, Nr 43, pp. 150–158 [in Ukrainian].
7. Kutsenko S. Khoreohrafichni folklor Ukrainy yak zasib vidrodzhennia natsionalnoi kultury suspilstva. [Choreographic folklore of Ukraine as a means of reviving the national culture of society]. *Narodoznavchi zoshyty*. 2019, Nr 4 (148), pp. 861–866 [in Ukrainian].
8. Narodnyi ansambl tantsiu “Barvinok” (Vinnytsia). [Folk dance ensemble “Barvinok” (Vinnytsia)]. URL: <https://www.facebook.com/natbarvinok> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
9. Nechytailo V. Narodne khoreohrafichne mystetstvo Ukrainy u sotsiokulturnykh umovakh sohodennia. [Folk choreographic art of Ukraine in today’s socio-cultural conditions]. *Visnyk natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. Mystetstvoznavstvo*. 2017, Nr 2, pp. 88–93 [in Ukrainian].
10. U Vinnytsi narodnyi ansambl tantsiu “Barvinok” vlashtovuiu kontserty dlia pereselentsiv. [The folk dance ensemble “Barvinok” organizes concerts for immigrants in Vinnytsia]. URL: <https://today.vn.ua/u-vinnytsi-narodnyj-ansambl-tantsyu-barvinok-vlashtovuye-kontserty-dlya-pereselentsiv/> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
11. Khoreohrafichna studiia “Kruaze”. [Choreographic studio “Croise”]. URL: <https://www.facebook.com/hashtag/круазе> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
12. Khoreohrafichni viddil VFKM. Rizdviano-novorichni vystup. [Choreographic department of VFKM. Christmas and New Year performance]. URL: <https://www.facebook.com/dance.vfkm/posts/pfbid02PzzwJceFFaN2NzEcZJ8J2BCMqLcbzMSmDYTHBmXqinuW7c4Fh2JU5uwHnTBH4z7bl> (access date 26.02.2023) [in Ukrainian].
13. Tsapiak M. Narodne khoreohrafichne mystetstvo Volyni u konteksti kroskulturnoi komunikatsii. [Folk choreographic art of Volyn in the context of cross-cultural communication]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. 2019, Nr 32, pp. 158–163 [in Ukrainian].